

KURAM VE EYLEM YÖNÜYLE DİN EĞİTİMİNİN TE- OLOJİK VE FELSEFİ TEMELLERİ SEMPOZYUMU

Fatih ARSLAN*

Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin organize ettiği “Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri” isimli ulusal sempozyum 08-09 Mayıs 2009 tarihlerinde Konya’da yapıldı.

Sempozyum açılışı 8 Mayıs 2009 Cuma sabahı 9:30’da Konevi Kültür Merkezi’nde, Kur’an-ı Kerim tilaveti ve ardından protokol konuşmalarıyla başladı.

Daha sonra sempozyumun birinci oturumuna geçildi. Prof. Dr. M. Faruk BAYRAKTAR’ın başkanlık ettiği “Din Eğitiminin Kavramsal Yönü Ve Temelleri” isimli oturumun ilk tebliğcisi Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK idi. Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK, “Ana Kaynaklarla İrtibat Açısından Dini Anlama ve Anlatma Problemi” başlıklı tebliğinde günümüz İslâm dünyasının, ister maddî, ister manevî ve sosyal açıdan olsun, arzulanan seviyede olmadığını, bunun da gerek içte ve gerekse dışta, İslâm’ın doğru algılanması ve anlatılmasını güçleştirdiğini, dolayısıyla Müslümanlar, görüntü itibarıyla, İslâm’ın anlaşılması ve kabul edilmesinin önünde bir nevi engel teşkil ettiklerini vurguladığı tebliğinde, bunun sebebi olarak da ana kaynaktan çıkan mesajı nakleden kanallarda bir takım kirlenmeler ve tıkanıklıklar olduğunu belirtti. Bu yüzden İslâm’ın mesajının değil başkalarına; kendi topluma da sağlıklı olarak ulaşamadığını ifade etti. Bunun sebeplerini, Vahiy ve Akla Gereği Gibi Önem Vermemek, Aşırılıklar, Allah’ın Zatı Üzerinde Düşündürme, Sorumluluğu Ortadan Kaldıran Yorumlar, Üstün Olma Anlayışı, Farklılık Gerçeğinin İyi Kavranmaması, Bid’atlar ve Hurâfeler, İdeolojik Bakış başlıkları altında izah etti.

Oturumun ikinci tebliğcisi Doç. Dr. Şakir GÖZÜTOK ise “Eğitim ve Dinin Kavramsal Yapısı ve Din Eğitimi ile İlişkisi” tebliğinde eğitim ve dinin kavramsal yapısı üzerinde durdu ve bu iki kavramla ilişkisi olan öğretim, öğrenme gibi diğer kavramları da açıkladıktan sonra bu kavramların Din Eğitimi ile olan ilişkisine değindi. Dinin kendi öznelinde eğitimi gerçekleştirirken, genel eğitimle ilgili ilim-

* Selçuk Ü İlahiyat Fak. Din Eğitimi Anabilim Dalı Araş. Gör., e-mail: farslan08@gmail.com

lerden yararlandığı gibi, dini ilimlerin tamamından da istifade ettiğini, bir din eğitimcisinin bu ilimlerden yararlanmadığı takdirde arzu edilen dini eğitimin verilmesinin mümkün olamayacağını, başarılı bir Din Eğitiminin, kendisini teorik ve pratikte destekleyen ilimlerden beslenmesi gerektiği ifade etti.

Sempozyumun “Kuram Ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Kapsamı” ana başlığını taşıyan ikinci oturumu, Prof. Dr. Recai DOĞAN başkanlığında saat 14:00’da başladı.

Oturumun ilk tebliğcisi Akif AKTO “Din Eğitiminde Kuram Eylem İlişkisi Üzerine Felsefi Bir Analiz” başlıklı tebliğinde Din eğitiminin hem kuramsal hem de eylemsel bir yönünün olduğunu, kuramsal açıdan içerdiği ve eylemsel olarak da ortaya koyduğu birbirinden ne çok ayrılırsa ayrılısın, her dinin eğitimi (din eğitimi), kuram ile eylem’in birlikte yoğurduğu bir anlam bütünü olduğunu, dinsel dallanıp budaklanmaların bu bütünün bir özelliği diye anlaşılması gerektiğini, din eğitiminin ne olup ne olmadığını bilmenin, din eğitimine kuram ve eylemce yaklaşmayı gerektirdiğini ifade etti. Din eğitiminde kuram ve uygulamanın, dairesel biçimde birbiriyle ilgili olduğunu; din eğitimi uygulaması kuramı, kuramı da uygulamayı içerdiğini, din eğitimindeki kuram ve uygulamanın, kendilerini birbirleri üzerine inşa ettiğini, kuramın, uygulamanın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağını, din eğitimi uygulamasının da din eğitimi kuramı için ufuk sağlayacağını dile getirdi.

Oturumun ikinci tebliğcisi Doç. Dr. Bayram DALKILIÇ, “Bilimler Sınıflamasında Din Eğitiminin Yeri” isimli tebliğinde Din Eğitiminin tarihi sistematik çerçevesinde bilimler ve din bilimleri sınıflaması içinde isim olarak yer almasının modern zamanlara ait bir durum olduğunu, günümüzde din eğitiminin hala tartışmalı bir kavram ve alan olmasının, bir bakıma genel din fenomenine karşı bazı ideolojik ve siyasal bakış açılarından kaynaklandığını ifade etti. Adı, konusu, amacı, görevleri ve yöntemi bağlamında din eğitiminin dinin bilime konu olması göz önünde bulundurulduğunda, ilahiyat ve eğitim bilimleri içerisinde yer alan bir disiplin olduğu, bu noktada eğitim felsefesi yaklaşımıyla konularını ele alışı, değerlendirışı ve sonuçlandırmada dogmatik-normatif, ideal, rasyonel, ampirik, pragmatik ve fonksiyonel din eğitimi yaklaşımlarına imkan vermesi açısından, ayrıca doğrulama, yanlışlama, ameli hayata imkan tanıma, hatta bunu amaç edinme, ampirik olarak şimdi ispatlamada zorlandığı bazı konularını eskatolojik doğrulama imkanı ile açıklama ve bireyin yaş durumuna göre konunun açıklamasını yerine literal olarak yerine göre açıklayıcı ve yorumlayıcı bir noktada sunmaya çalışmasının din eğitiminin bir bilim ve araştırma alanı olarak yer almasına imkan vermekte olduğunu ifade etti.

Bu oturumun son tebliği “Din Eğitimi Biliminin Alt Bilim Dallarına İlişkin Bir Analiz” adlı tebliği ile Doç. Dr. Süleyman AKYÜREK sundu. Akyürek tebliğinde, İlahiyat Fakültelerinin gerek akademik gerekse program yönünden yeniden yapılanmasının bir ihtiyaç olduğunu, bu ihtiyaç çerçevesinde İlahiyat Fakültelerindeki bölüm ve anabilim dallarının tartışmaya açılması gerektiğini, İlahiyat Fakültelerinde “Din Eğitimi Bölümü” oluşturularak, örgün ve yaygın din eğitimi çalışmaları eşgüdümlü bir şekilde yürütülmesi gerektiğini, Din Eğitimi Biliminin

yeri ve alt bilim dallarının neler olabileceği üzerinde düşünce üretmenin, bu sürecin başarısında önemli rol oynayabileceğini ifade etti ve Din Eğitimi Biliminin alt dalarının neler olabileceğini örnek bir şema ile gösterdi.

Sempozyumun “Din Anlayışındaki Değişimler Ve Çağdaş Din Eğitimi Modelleri” ana başlığını taşıyan üçüncü oturumu, Prof. Dr. Cemal TOSUN başkanlığında saat 16:20’de başladı.

Oturumun ilk konuşmacısı, Dr. Ayşe Zişan FURAT, “Popüler Kültürün Din Eğitimine Yansımaları” adlı tebliğinde, öncelikle popüler kültürün ne olduğunu genel hatlarıyla ele aldıktan sonra popüler kültürün neden ve nasıl din eğitiminin ilgi alanına girdiği sorularından hareketle konunun din eğitimi alanındaki yansımalarını dile getirdi. Günümüzde hayatın her alanına yayılmış olan popüler kültür biçimlerinin farklı formlarda olsa da taşıdıkları dini mesajlar ve anlamlarla bireylerin yaygın din eğitiminde etkin bir rol oynayabildiklerini, bu biçimlerin kendi yapısal özelliklerini dikkate almadan din eğitimi açısından kullanmanın mümkün olmayacağını, moderniteyle birlikte insanların din algılarının ne şekilde değiştiği, dini kimliklerin oluşmasında modern dünyada hangi faktörlerin etkin rol oynadığı, bu bağlamda nasıl din eğitimi yaklaşımları/politikaları geliştirilmesi gerektiği gibi sorular üzerinde durulması gerektiğini ifade etti.

Oturumun ikinci tebliğcileri, Dr. Yıldız KIZILABDULLAH, Tuğrul YÜRÜK, “Din Eğitimi Modelleri Çerçevesinde Türkiye’deki Din Eğitimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme” isimli tebliğlerinde Grimmitt’in ve Hull, ortaya koyduğu “dini öğrenme(Learning Religion)”, din hakkında öğrenme “(Learning about Religion)” ve “dinden öğrenme (Learning from Religion)” modelleri üzerinde duruldu. Dini öğrenme, din hakkında öğrenme ve dinden öğrenme modellerinin olumlu ve olumsuz yönleri ele alınıp, her birinin içerisine dahil edilebilecek, din eğitimi modelleri hakkında bilgiler verildi. Verilen bilgiler çerçevesinde Türkiye’de uygulanan din eğitimi modeli ve bu modelin Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısına, dini geleneğine, laiklik anlayışına uygunluğu üzerinde genel bir değerlendirme yapılarak tebliğ tamamlandı.

Oturumda üçüncü ve son tebliğ İsmail BÜYÜKSÜTÇÜ, İbrahim DEMİRKAN tarafından “Göstergebilim Açısından İmajinal Değerlerin Din Eğitimine Etkisi” başlığıyla sunuldu. Tebliğde gerek örgün ve yaygın eğitim gerekse de aile içi eğitimde küçük yaştan itibaren çocukları oyalamak kısmen de eğitmek amacıyla TV, sinema, tiyatro ve müzik gibi araçlardan faydalanılmakta olduğu fakat Din eğitimi açısından İslami değerleri ön plana çıkartacak imajinal çalışmaların maalesef yok denecek kadar az olmasının bu alandaki boşluğu çoğaltmakta olduğu ve çocuk yaştan itibaren zihinler batı dünyasından ithal imajlarla doldurulduğu ifade edildi. Çocuklara ve gençlere yönelik yapılmış din eğitiminde kullanılacak görsel-işitsel materyallere dikkat edilmesi gerektiği, özellikle de Batı kaynaklı çalışmalarda kullanılan görselliğin neye hizmet ettiğinin iyi tespit edilmesi gerektiği tebliğciler tarafından dile getirildi.

Sempozyum, 09 Mayıs 2009 Cumartesi günü Prof. Dr. Nevzat Yaşar AŞIKOĞLU başkanlığında “Ailede Ve Sosyal Hizmetler Alanında Din Eğitimi” başlıklı 4. Oturumla başladı.

Bu oturumda ilk olarak Doç. Dr. Mustafa ARSLAN, “Anne Babanın Ergenlerin Dini Toplumsallaşma Düzeylerine Etkisi” –Dindarlık, Destek ve Kontrol Tutumları- konulu tebliği sundu. Arslan, temel dini toplumsallaşma ajanı olan ailenin gencin dini kimliğinin oluşumundaki etkisi ve “bu etkinin nasıl olacağı” sorusuna cevap olarak, anne-babanın dindar oluşu ile gence yönelik anne baba tutumlarının gencin dini toplumsallaşmasına etkisi üzerinde durduğu tebliğinde ailenin çocuğun dini toplumsallaşmasında etkili olabilmesi için, öncelikle kendisinin dini ilke ve prensiplere uygun davranması, ikinci olarak çocuğa yönelik davranışlarında denetleyici, kısıtlayıcı değil, anlayışlı ve destekleyici bir tavır takınması gerektiği üzerinde durdu. Yaptığı araştırmanın sonucunun anne babaların, çocuğun dini tutumlarına ancak bu şekilde etki edebileceklerini gösterdiğini ifade etti.

Oturumun ikinci tebliğcileri, Doç. Dr. M. Akif KILAVUZ, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şanver, “Kuşaklar Arası Din Eğitimi Modeline Duyulan İhtiyaç” adlı tebliğlerinde kuşaklararası din eğitiminin, yaş ve ilgi gruplarına ayırarak gerçekleştirilen örgün ve yaygın eğitime alternatif değil, din eğitiminde önemli bir destek olduğunu, bu etkinliklerin dinî şahsiyetinin uyarılması, pekiştirilmesi ve güçlendirilmesinde yardımcı olan, örgün eğitimin eksikliğini giderici, zenginleştirici ve tamamlayıcı nitelikte programlar olduğunu, İslamî eğitim anlayışının, kişiler arası ilişkilerin değerini önemsemesi sebebiyle kuşaklararası din eğitimi anlayışını benimseyici bir özelliğe sahip olduğunu ifade ettiler.

Oturumun üçüncü tebliğcisi Prof. Dr. M. Faruk BAYRAKTAR “Kültürümüzde Yaşlılık ve Huzurevi Olgusu Üzerine” adlı tebliğinde toplumumuzda yaşlılara değer verilmesi bakımından adet ve geleneklerimizin önemli bir yeri olduğunu, birbirinden kopuk fertlerden oluşan aile, birbirinden kopuk ailelerden oluşan bir topluma doğru gidildiğini, yaşlılarımızı öne çıkaran, eğitici ve öğretici, hayatın her safhasını kuşatan, kuşaklar arası iletişimi, bilgi ve tecrübe birikimini sağlayan “öğretici sohbet” geleneğimize tekrar dönmemiz gerektiğini, fakir olup yaşlı anne – babasına bakan ailelere maddi destek sağlanması gerektiği, yaşlılarımız huzur evleri yerine evde kalmaya teşvik edilmesi gerektiğini ifade etti.

Son tebliğci Cemil PASLI “Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi” adlı tebliğinde Yetiştirme Yurdu gençliğine din eğitimi verilmesinin zaruri olduğu, her insanın bir yüce, üstün, aşkın varlığa inanma, ona bağlanma, ona dayanma ihtiyacı hissettiği, bu ihtiyacın Yetiştirme Yurdu gençliğinde en üst düzeyde hissedildiğini ifade etti. Yurtlarındaki gençlere; başlarından geçen üzücü, travmatik olayları anlayıp anlamlandırabilmeleri için yaratılış, yaşamın gayesi, kader gibi onları birinci derecede ilgilendiren dini, imani konularda tatmin edici bilgiler verilmesi gerektiğini bu tür bilgilerin, onların hayata intibaklarını kolaylaştıracağını, kendileri ve çevresiyle uyumlu ve barışık tutum geliştirmelerine yardım edeceğini dile getirdi.

Sempozyumun “Din Eğitiminde Dini Metinlerin Kullanımı” ana başlığını taşıyan beşinci oturumu, Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK başkanlığında saat 14:00’da başladı.

İlk tebliğci Doç. Dr. Zülfikar DURMUŞ, “Ayetlerin Eğitsel İlkeler Yönüyle Yorumlanması” adlı tebliğinde Kur’an tarafından bir eğitim ve öğretim aracı olarak kullanılan kimi ilkelerin, pedagoglarca kabul edilen ilkelerle örtüştüğünün söylenebileceğini, çağlar üstü özelliğe sahip bu Kelam’ın kullandığı ilkeleri tespit ederek ayetlerin onlar doğrultusunda yorumlanmasının çok daha isabetli olacağını belirtti. Kur’an bütünlüğü ilkesine dikkat edilmesi sayesinde hata etmekten veya eksik ya da yanlış hüküm vermekten kaçınılabileceğini, Kur’an yorumunda en çok dikkat edilmesi gereken ilkenin bütünlük ilkesi olduğu aksi takdirde insanların yanlış görüş, düşünce ve sonuçlara kanalize edilebileceğini ifade etti. Diğer ilkeleri ise şu şekilde sıraladı. Birlikte Hareket Etme İlkesi, Örnek Olma/Gösterme İlkesi, Tekrar İlkesi, Hoşgörü İlkesi, Kolaylık/Kolaylaştırma İlkesi, Bütünlük İlkesi, Yakından Uzağa İlkesi, Bilinmeyi Bilinenle Anlatma İlkesi, Somuttan Soyuta İlkesi, Teşvik ve Sakındırma / Ödül ve Ceza İlkesi, Otoriteye İtaat İlkesi, Muhakeme Etmeye Yönlendirme İlkesi, Empati İlkesi, Tedricilik İlkesi.

Sempozyumun son tebliğcileri Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR, Dr. İsmail ARICI, “Hadisler Bağlamında İletişim İlkeleri” adlı çalışmalarında Hz. Peygamber’in bizler için her alanda örnek alınacak üstün vasıflara sahip olduğunu, onun hayatının iletişim alanında da sayısız örneklerle dolu bulunduğunu belirttiler. Hz. Peygamberin insanlarla olan iletişiminde öne çıkan unsurları şu şekilde sıraladılar: İnsanların seviyesine göre hareket etmek, kişilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almak, empatik yaklaşım, kılık kıyafet düzgünlüğü, söz davranış uyumu, hoşgörülülük olmak, insanlara sevgi ile yaklaşmak, yapıcı davranmak, jest ve mimiklerden yararlanmak, akıcı konuşma, insanların anlayabileceği bir ifade tarzı benimsemek.

Sempozyum, Fakülte Dekanı Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL başkanlığında genel bir değerlendirilmenin yapıldığı altıncı oturumla sona erdi.